

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84539,Komarzewski-Jan-Chrzciel.html>
2021-12-09, 09:30

Komarzewski Jan Chrzciel

KOMARZEWSKI Jan Chrzciel (1744, Podole – 9 III 1810, Paryż), wojskowy, mineralog, nowator zajmujący się transferem do Polski zdobyczy rewolucji przemysłowej. Syn Mikołaja, zapewne niezamożnego szlachcica.

Uczył się w szkole jezuickiej w Kamieńcu Podolskim, od końca 1764 uczestniczył w poselstwie T. Aleksandrowicza w Stambule (co najmniej do końca 1766). Od 1767 lub 1768 służył w wojsku pruskim, od 1773 w polskim, w X 1774 awansował na pułkownika; od 7 VI 1766 w randze generała majora był szefem kancelarii wojskowej króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, z którym dokonał reorganizacji i unowocześnienia armii (podział na dywizje i brygady, likwidacja husarii i jazdy pancernej). Zmuszony 18 XII 1788 do dymisji, przebywał odtąd (poza okresem V 1793 – IX 1794) głównie za granicą, gdzie wypełniał polecenia króla i donosił mu o najnowszych zdobyczach naukowych i technicznych, przede wszystkim przemysłowych brytyjskich. Dzięki poparciu astronoma W. Herschela, odkrywcy planety Uran, z którym się zaprzyjaźnił, został 10 V 1792 członkiem Royal Society w Londynie jako pierwszy Polak. W 1796–98 przebywał we Freibergu w Saksonii, studiując w tamtejszej Bergakademie. Skonstruował wówczas teodolit kopalniany (grafometr) własnego pomysłu, który wypróbowywał w okolicznych kopalniach, a w 1802 zademonstrował w Institute de France w Paryżu. Od powstania w 1800 TWPN był jego członkiem. Zgromadził obfite zbiory mineralogiczne, numizmatyczne oraz bibliotekę. W 2. poł. 1802 osiadł na stałe w Paryżu. Opublikował *Mémoire sur un graphomètre souterrain destiné à remplacer la boussole dans les mines* (1803), także w wersji niemieckiej. Wydał też mapę K.H. Perthéesa *Carte hydrographique de Pologne présentée au feu roi Stanislas Auguste* (en 1784), Paris 1809. Nadto opublikował własną książkę przedstawiającą w korzystnym świetle Stanisława Augusta, wobec którego zawsze był

lojalny: *Coup-d'œil rapide sur les causes réelles de la décadence de la Pologne* (Paris 1807). Otrzymał wiele odznaczeń, m.in. Order Orła Białego, Order św. Stanisława (1778) oraz rosyjski Order św. Aleksandra Newskiego (1787).

PSB (A. Zahorski.).

J. Dobrzycki: *Jan Chrzyciel Komarzewski – przyczynki do biografii*, KHNiT 1988, nr 2; Z. Wójcik: *Uczniowie Abrahama Gottloba Wernera w Polsce*, SMDNP 1972 Seria C, z. 17.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)